

Nr 356.

Av herr **Bjurström**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående obligatorisk sjuårig folkskola m. m.

Betydelsen av att skapa ett mera solitt underlag för vår allmänna medborgarbildning är uppenbar, och i den mån en obligatorisk sjuårig folkskola kan, utan åsidosättande av andra viktiga samhällsintressen, tjäna detta syfte, måste det sjunde skolåret hälsas med glädje av alla, som förstå nödvändigheten av demokratiens förankring i medborgerlig kultur.

Av Kungl. Maj:ts proposition nr 99 framgår, att frågan angående obligatorisk sjuårig folkskola i sitt nuvarande läge i hög grad aktualiserats genom den omfattande arbetslösheten bland den ungdom, som nyss avgått ur folkskolan. Man räknar med att de vådor, som framkallas av arbetslösheten, bäst skulle avhjälpas genom att ännu ett år behålla ungdomen under skolans tillsyn och ledning. Denna synpunkt har naturligtvis sitt berättigande, men äger icke samma tyngd för landsbygden och allra minst dess småbrukarbygder som för städer och industrisamhällen. Folkskolans avgångsklasser i dessa sistnämnda samhällen ha svårt att utan ofruktbara väntansår vinna arbetsanställning, men jordbruksbefolkningens barn måste i allmänhet på ett tidigare stadium växa in i det praktiska arbetslivet, om de skola stanna vid jorden och känna, att de där ha funnit sin livsuppgift. Ett tidigare genomfört obligatoriskt sjunde skolar skulle väl sannolikt ha lättat arbetslöshetens tryck under den senaste krisen, men med den nu skönjbara utvecklingen av vår befolkningsfråga, då de arbetsföra åldrarna inom kort i hög grad minskas, medan de överåriga och arbetsoförmögna samtidigt ökas, är det ingalunda självfallet, att ett obligatoriskt sjunde läsår skulle om ett eller annat årtionde verka lika välgörande. Trots allt torde det med hänsyn härtill kunna ifrågasättas, huruvida tidpunkten för reformens verkställande verkligen är särskilt lämplig.

På många håll har man en känsla av att frågan om den fördjupade medborgarbildningen icke angripits på ett rationellt sätt. Man har föga vårdat sig om att höra landsbygdens skolmyndigheter eller att lyssna till dess föräldraröster, men man har nödgats konstatera, att de kunskaper och färdigheter, som i den svenska folkskolan meddelas enligt 1919 års undervisningsplan, icke i önskvärd utsträckning äga bestånd efter lärjungarnas utträde i det praktiska livet och att den nuvarande sexåriga folkskolan icke förmår på ett nöjaktigt sätt fylla de bildnings- och uppfostringskrav, som numera ställas på den elementära medborgarskolan. Av detta förhållande har man tämligen lättvindigt dragit slutsatsen, att skoltiden är för kort. Man har, med andra ord, snarast utgått ifrån att den nuvarande lärotiden i folkskolan måste utsträckas, istället för att närmare undersöka, huruvida icke 1919 års undervisningsplan tarvar en översyn

och huruvida man icke genom en sådan, genom minskat barnantal i klasserna, genom förbättrad lärurutbildning och förbättrade skolformer skulle kunna uppnå ett mera nöjaktigt undervisningsresultat. En sådan utredning, där skolmännen av facket icke dominerat men där föräldraintresset och den praktiska lekmannerfarenheten beretts vederbörligt utrymme, borde ha verkställts, innan förslag framlagts om införande av ett sjunde skolår. Anledning har icke saknats, ty andra kammaren har både 1928 och 1931 såsom sin mening uttalat, att modersmålet och räkning böra beredas en starkt ställning i folkskolans undervisningsplan. Även om ingen genomgripande förändring påkallas beträffande folkskolans bildningsmål, följer icke därav att allt är väl beställt ifråga om folkskolans arbetsmetoder och avvägningen av dess lärostoff. Ropet på praktisk fostran har höjts med växande styrka, och även där man gärna slagit vakt om den nu gällande undervisningsplanen har det erkänts, att det ytliga mångläseriet borde kunna beskäras och att anspråken på kvantitet borde få maka åt sig till förmån för starkare koncentration kring det väsentliga. I nu gällande kursplaner finnes åtskilligt dödt gods, som borde utrensas, och flera av folkskolans läroböcker vimla av ofta föråldrade detaljuppgifter om likt och olik, vilka borde utgallras för att icke barnen i bisakernas virrvarr skola förlora blicken för det huvudsakliga.

En i denna riktning företagen revision av 1919 års undervisningsplan, vilken med huvudsyfte att förbättra landsbygdsungdomens undervisning under behörigt hänsynstagande till olika landsdelars skiftande behov och förutsättningar ådagalagt önskvärdheten av en ytterligare påbyggnad på folkskolan, skulle ha mottagits med ett förtroende, som från början utgjort den bästa förutsättning för reformens genomförande i samförstånd och samarbete. Därest utredningen ådagalagt behovet av ett sjunde läsår, borde naturligtvis även särskilda kursplaner för den sjuåriga folkskolan ha utarbetats under sorgfällig prövning av frågan huruvida den ömtåliga brytningsålder, som sjunde skolåret omfattar, bäst lämpar sig för fortsatt formell intellektuell träning eller möjligen kräver en starkare betonad praktisk fysisk verksamhet.

När nu ingen utredning i dessa hänseenden föregått framläggandet av Kungl. Maj:ts proposition, skulle ett avslagsyrkande vara logiskt motiverat, men i frågans parlamentariska läge torde det vara realpolitiskt mera fruktbara vid ett bifall i huvudsak till propositionen söka medverka till att göra den obligatoriska sjuåriga folkskolan så funktionsduglig som möjligt och att i detta syfte underlätta dess friktionsfria genomförande.

Då det är tydligt, att införandet av ett sjunde skolår organisatoriskt och pedagogiskt ställer sig jämförelsevis lätt i skolor av A-typ, men däremot är i hög grad vanskligt i svagare skolformer, särskilt beträffande B 3- och D 1-skolorna, föreliggande onekligen vissa vägande skäl för tanken, att ett beslut angående obligatorisk sjuårig folkskola under nuvarande förhållanden begränsas till att gälla A-skolorna, medan folkskolekursens utökning i övriga skolor får tillsvidare helt

bero av skoldistriktens frivilliga beslut i avvaktan på resultatet av de förstärkningsåtgärder, som föreslås till försöksutförande. Denna fråga skall emellertid här icke upptagas till närmare prövning.

Oeftergivligt synes vara icke blott att frågan om kursplaner för sjuårig folkskola ägnas särskild uppmärksamhet under övergångstiden utan även att ett beslut om införande av obligatorisk sjuårig folkskola uttryckligen förbindes med begäran om revision i här ovan antydd riktning av 1919 års undervisningsplan och att den effektiva övergångstiden för reformens genomförande bestämmes till tio år. Detta sistnämnda krav förefaller fullkomligt ofrånkomligt, om det förhåller sig så som de folkskolesakkunniga uttalat, att »bland stora delar av vårt folk står man otvivelaktigt ännu ganska främmande för eller rent av avogt inställd till tanken på sjuårig folkskola», och om man med de sakkunniga och Kungl. Maj:t är angelägen om att omläggningen till sjuårig folkskola sker i samförståndets tecken. Vid fortsättningsskolans införande bestämdes en övergångstid av sju år, och den, som har någon praktisk erfarenhet om svårigheterna vid införandet av denna skolform, kan näppeligen förorda en kortare övergångstid. Att Kungl. Maj:t eller underordnad myndighet skulle om t. ex. fyra år kunna bestämma, att sjuårig skolkurs skall införas före utgången av en tioårig övergångstid, anses säkerligen på de flesta håll icke stå i god överensstämmelse med den kommunala självbestämmanderätten.

I anslutning till vad sålunda anförts yrkas,

att riksdagen vid bifall i huvudsak till Kungl. Maj:ts proposition nr 99 angående obligatorisk sjuårig folkskola måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en revision av 1919 års undervisningsplan för rikets folkskolor samt

att riksdagen för den obligatoriska sjuåriga folkskolans införande måtte besluta en fullt effektiv övergångstid av tio år, så att före läsåret 1946—47 sjuårig skolkurs icke må införas utan vederbörande skoldistrikts medgivande.

Stockholm i mars 1936.

Em. Bjurström.

